

Memo van de gedeputeerde

M.J.G. Spierings

Gedep. Agrar. ontw., Energie en Bestuur

Onderwerp

Externe rapporten betreffende oprichting varkensbedrijf in Oirschot

Geachte Statenleden,

Via deze memo wil ik uw Staten graag informeren over twee rapporten. Het zijn adviezen die in opdracht van de provincie zijn opgesteld door professor Bastmeijer van de leerstoel Natuurbeschermings- en Waterrecht (Tilburg University) en door landsadvocaat Pels Rijcken, en adviseren over de oprichting van een varkensbedrijf aan de Logtsebaan 2 in Oirschot.

U treft beide rapporten aan in de bijlagen.

Met vriendelijke groet,

M.J.G. Spierings

Datum

29 oktober 2018

Documentnummer

4431897

Aan

Provinciale Staten van
Noord-Brabant

Kopie aan

Van

Telefoon

(073) 681 25 80

Email

mspierings@brabant.nl

Bijlage(n)

2

New Babylon
Bezuidenhoutseweg 57
2594 AC Den Haag

Postbus 11756
2502 AT Den Haag
telefoon (070) 515 30 00
www.pelsrijcken.nl

Pels Rijcken
& Droogleever
Fortuijn *advocaten*
en notarissen

onze ref. HB/AFc/11009797
uw ref. -
inzake Provincie Noord-Brabant advies
natuurbescherming

H.J.M. Besselink
advocaat
t (070) 515 38 92
f (070) 515 30 95
hjm.besselink@pelsrijcken.nl

17 september 2018

Geachte mevrouw Biemans,

U heeft mij een aantal vragen gesteld over een advies dat professor Kees Bastmeijer heeft uitgebracht over vergunningverlening voor een veehouderij aan de Logtsebaan te Oirschot. Door Gedeputeerde Staten is een verklaring van geen bedenkingen (vvgb) afgegeven voor een omgevingsvergunning behoeve van deze veehouderij. De aanvraag voorziet in een veebezetting van 16.000 mestvarkens.

Uit de stukken begrijp ik dat bij de beoordeling van de afgifte van de vvgb een vergelijking is gemaakt met de situatie op basis van een in 2013 door Gedeputeerde Staten verleende vergunning op grond van de Wet natuurbescherming voor dezelfde veehouderij. Die vergunning, die onherroepelijk is, voorziet in een depositie van maximaal 6,94 mol per hectare per jaar en de nieuwe situatie voorziet in een depositie van 6,98 mol/h/j. De extra depositie van 0,04 ten opzichte van de oude vergunning valt onder de (verlaagde) grenswaarde, en daarvoor is dus geen ontwikkelingsruimte nodig.

Professor Bastmeijer plaatst kritische kanttekeningen bij deze redenering. Zijn kritiek richt zich op twee hoofdpunten:

In de eerste plaats stelt hij dat ten onrechte is uitgegaan van de in 2013 verleende vergunning, omdat die nog nooit is gerealiseerd, en dat (dus) de daarin vergunde

deposities niet als feitelijke emissies zijn verdisconteerd in het AERIUS-systeem. AERIUS gaat voor wat betreft de achtergronddepositie uitsluitend uit van feitelijke aanwezige dieraantallen en feitelijke deposities.

In de tweede plaats richt zijn kritiek zich op het feit dat de inhoudelijke onderbouwing van het PAS voor het Natura2000- gebied Kampina tekortschiet. Hij wijst erop dat er sprake is van een achterstand/vertraging bij een groot deel van de PAS-herstelmaatregelen, dat bepaalde herstelmaatregelen alleen maar symptomen van verzuring bestrijden en niet de oorzaak aanpakken, en dat uit het PAS-veldbezoek blijkt dat er (nog) geen of beperkt effect van herstelmaatregelen in het gebied is.

Beide punten leiden hem tot de conclusie dat afgifte van de vvgb in strijd is met art.6, lid 3 van de Habitatrichtlijn.

Naar aanleiding van dit advies heeft u mij de volgende vragen gesteld:

1. Bevatten de adviezen uit het rapport van Kees Bastmeijer mogelijkheden voor een nieuw te ontwikkelen beleidslijn voor het afgeven van vvgb's (en vergunningen) in het kader van de Wet natuurbescherming voor de provincie Noord-Brabant?
2. In hoeverre zijn hiervoor mogelijkheden binnen de huidige PAS-systematiek?
3. Wat zijn de mogelijke consequenties voor de huidige PAS-systematiek, mede gezien de nog te beantwoorden prejudiciële vragen door het EH en de lopende procedures bij de Raad van State?
4. a. Wat zijn de mogelijke consequenties voor derden, zoals initiatiefnemers?
b. Kunnen hier mogelijk schadeclaims uit voortkomen?

Daarover kan ik u als volgt berichten.

1. Op zichzelf is de observatie van professor Bastmeijer juist dat AERIUS, het reken- en beoordelingsprogramma dat behoort tot het PAS, de achtergronddepositie in een Natura2000- gebied alleen baseert op feitelijke deposities, gecombineerd met nieuwe, onder AERIUS verleende, vergunningen. Oude vergunningen, die zijn verleend voorafgaand aan de inwerkingtreding van de PAS, en nog niet zijn gerealiseerd, zijn niet in het systeem opgenomen.

Dat betekent echter niet dat bij de beoordeling van een aanvraag of een vvgb, die voorziet in een wijziging van een veehouderij ten opzichte van een reeds eerder verleende vergunning, aan die vergunde rechten voorbij kan worden gegaan. Art 2.4, lid 5 van de Regeling natuurbescherming bepaalt expliciet dat als een voorgenomen project bestaat uit een wijziging of uitbreiding van een bestaande activiteit, de toename van stikstofdepositie wordt bepaald ten opzichte van het project dat op grond van een vergunning krachtens de Wet natuurbescherming (of Natuurbeschermingswet 1998) is toegestaan.

In het systeem van de Regeling natuurbescherming worden bestaande rechten dus gerespecteerd. Dat is in overeenstemming met de jurisprudentie van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State en het arrest-Papenburg van het Europese Hof van Justitie.

vergelijk respectievelijk ABRVS 16 maart 2011, ECLI:NL:RVS:2011: BP7785 en Hof van Justitie EU 14 januari 2010, C-2 26/ 08.

Een en ander sluit ook aan bij het rechtszekerheidsbeginsel, dat er immers vanuit gaat dat onherroepelijk vergunde activiteiten bescherming verdienen. Een eenmaal verleende vergunning kan alleen worden ingetrokken, indien specifieke in de wet opgenomen intrekkinggronden aan de orde zijn.

De in dit geval in 2013 verleende vergunning is onherroepelijk, en heeft dus rechten voor de exploitant gecreëerd. Die exploitant kan - indien hij daarvoor zou kiezen - die oude vergunning elk moment effectueren. Tegen die achtergrond ligt het dan ook voor de hand dat bij een voorgenomen wijziging alleen de effecten worden beoordeeld die de wijziging heeft ten opzichte van die bestaande rechten.

Het feit dat daardoor de mogelijke effecten van die depositie vooralsnog geheel buiten beeld zullen blijven, is inherent aan het feit dat bestaande rechten - ook al zijn die nog niet gerealiseerd - worden gerespecteerd. In de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State van 17 mei 2017 - waarin prejudiciële vragen zijn gesteld over het PAS - komt ook dit aspect aan de orde. In r.o.26.2 signaleert de Afdeling bestuursrechtspraak in de eerste plaats dat het gebruik maken van onbenutte emissieruimte in bestaande Nbw-vergunningen niet in strijd is met de Natuurbeschermingswet, en dat die onbenutte emissieruimte dus in de toekomst nog kan worden opgevuld zonder dat daarvoor een meldingsplicht geldt of zonder dat daarvoor een vergunning hoeft te worden verleend. In die procedure is namens het bevoegd gezag aangevoerd dat het opvullen van die onbenutte emissieruimte in bestaande Nbw-vergunningen kan worden opgevangen binnen de depositieruimte voor autonome ontwikkelingen, omdat deze ontwikkeling valt binnen de 2,5% economische groei. De Afdeling vond dat punt nog onvoldoende duidelijk, en heeft geoordeeld dat het mogelijk is om beter inzicht te verschaffen in het te verwachten verloop van de opvulling van deze onbenutte emissieruimte. Ter uitvoering van die opdracht is inmiddels aan de Afdeling bestuursrechtspraak nadere informatie verschaft. Een einduitspraak volgt pas na de uitspraak van het Europees Hof over prejudiciële vragen.

Los van het feit of de in het PAS voorziene depositieruimte vanwege de 2,5 % economische groei voldoende is voor alle onbenutte emissieruimte in bestaande Nbw-vergunningen op te vangen is van belang dat hoe dan ook de vergunde depositie alsnog in AERIUS zal worden opgenomen.

Dat zal gebeuren op het moment dat de vergunning uit 2013 alsnog wordt gerealiseerd, of wanneer de thans verleende vergunning wordt gerealiseerd. Bij de jaarlijkse actualiseringen van het PAS zal worden beoordeeld of de dan bestaande deposities zullen moeten leiden tot aanpassing van de hoeveelheid ontwikkelingsruimte voor nieuwe activiteiten, of eventueel tot aanpassing of aanvulling van de bron- en herstelmaatregelen. Op programmaniveau is daarmee verzekerd dat de natuurlijke kenmerken van het Natura2000-gebied niet worden aangetast.

- 2 De opmerkingen die professor Bastmeijer maakt over de situatie in het Natura2000-gebied Kampina gaan in op de onderbouwing van de bij de passende beoordeling van het PAS behorende gebiedsanalyse voor het betrokken gebied. De PAS partners, inclusief Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant, hebben het programma en dus ook die gebiedsanalyse vastgesteld, en op basis daarvan geconcludeerd dat de in die gebiedsanalyse opgenomen herstelmaatregelen toereikend zijn om aantasting van de natuurlijke kenmerken te voorkomen. Indien de daarin voorziene herstelmaatregelen niet of niet tijdig zouden worden genomen, rust op Gedeputeerde Staten de wettelijke verplichting om die regelen alsnog te treffen. Nu Gedeputeerde Staten zelf het PAS (mede) hebben vastgesteld, en daar tot op heden geen afstand van hebben genomen, kan thans niet op inhoudelijke gronden worden gezegd dat bij nader inzien de onderbouwing toch niet aan de daaraan te stellen eisen voldoet.

De bevindingen van professor Bastmeijer wat betreft de inhoudelijke onderbouwing van de gebiedsanalyse bij het PAS kunnen voor Gedeputeerde Staten dus thans geen reden vormen om vergunningen, die in overeenstemming met het PAS zijn, te weigeren. Bovendien is de vvgb in dit concrete geval niet gebaseerd op de inhoudelijke onderbouwing van het PAS; de vvgb is immers grotendeels gebaseerd op bestaande rechten, en voor een heel klein gedeelte (de extra depositie) is geconcludeerd dat deze vergunningsvrij is. De mogelijk achterblijvende natuurontwikkeling in gebied Kampina speelt daarbij dus geen rol.

- 3 De door u gestelde onderzoeksvragen kan ik tegen de achtergrond van het voorgaande derhalve als volgt kort beantwoorden:
1. De bevindingen uit het rapport van professor Bastmeijer zijn wat betreft de bij vergunningverlening te hanteren uitgangspunten niet in overeenstemming met de wettelijke regeling en de jurisprudentie van de Raad van State, die er beide van uitgaan dat eerder vergunde rechten worden gerespecteerd. De staat van de natuur in het gebied Kampina speelt in de onderhavige casus bovendien geen rol.
 2. De huidige PAS-systematiek biedt dus geen mogelijkheid om deze vvgb, of vergelijkbare vergunningen, te weigeren.
 3. De op dit moment nog bestaande onzekerheid of het PAS zich wel verdraagt met de Europese Habitatrichtlijn zal niet van invloed zijn op de onderhavige discussie. Het feit dat bestaande rechten moeten worden gerespecteerd, is

immers al jarenlang uitgangspunt in zowel de jurisprudentie van de Raad van State als van het Europees Hof. Ook in de verwijzingsuitspraak heeft de Raad van State nog eens tot uitgangspunt genomen dat inderdaad eerder vergunde situaties, ook als deze nog onbenut zijn, zonder enig beletsel kunnen worden gerealiseerd.

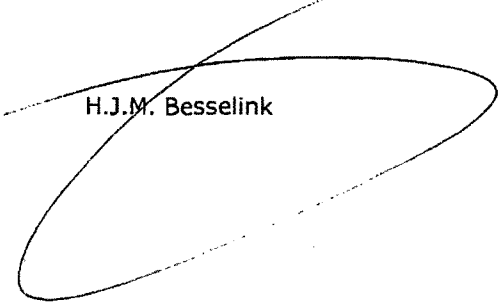
De prejudiciële procedure en de uitspraak van Raad van State zullen ook niet gaan over de specifieke gebiedsanalyse voor het gebied Kampina. Dat neemt niet weg dat inhoudelijke kritiek van professor Bastmeijer op die gebiedsanalyse in de toekomst nog wel aan de orde zou kunnen komen indien een vergunning, die voorziet in het toedelen van ontwikkelingsruimte voor het gebied Kampina, zal worden gebaseerd op het daarvoor vastgestelde gebiedsanalyse. In een dergelijk concreet geval zal de Raad van State beoordelen of die gebiedsanalyse, en de daarin voorziene maatregelen, inderdaad toereikend zijn om ook voor het gebied Kampina de conclusie te trekken dat de natuurlijke kenmerken niet worden aangetast.

4. Indien Gedeputeerde Staten thans op basis van het advies van professor Bastmeijer alsnog de vvgb zouden weigeren, of in vergelijkbare situaties vvgb's of vergunningen zouden weigeren, zal een daartoe strekkend besluit van Gedeputeerde Staten naar alle waarschijnlijkheid worden vernietigd. Omdat bij een zo'n weigering bestaande rechten niet worden gerespecteerd, en rechtstreeks in strijd zal worden gehandeld met art. 2.4, lid 5, van de Regeling natuurbescherming, zal een dergelijk weigeringsbesluit de toetsing in rechte niet kunnen doorstaan. En als het weigeringsbesluit wordt vernietigd, staat daarmee ook de onrechtmatigheid vast, en is de provincie dus in beginsel schadeplichtig.

Naar ik aanneem heb ik u hiermee voorshands voldoende geïnformeerd. Tot nadere toelichting vindt u mij vanzelfsprekend graag bereid.

Met vriendelijke groet,
Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn N.V.

H.J.M. Besselink

*Vergunningverlening voor megastallen aan c.
Logtsebaan 2 te Oirschot en het Natura 2000-gebied*

Advies op verzoek van de Provincie Noord-Brabant

*Prof. Kees Bastmeijer, Tilburg Universiteit
Tilburg, 10 september 2018*

Samenvatting

- Op grond van het Europese *Natura 2000-regime*, zoals verankerd in de Wet natuurbescherming, mag een plan of project (in of buiten een Natura 2000 gebied) niet worden vergund wanneer het – zelfstandig of door cumulatie – significante effecten op de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000-gebied kan veroorzaken.
- Dit systeem is voorts gebaseerd op het *voorzorgbeginsel*: indien er redelijke wetenschappelijke twijfel bestaat over de vraag of het plan of project dergelijke effecten kan hebben, moet de vergunning evenzeer worden geweigerd. Dit volgt niet alleen uit de AG Conclusie t.a.v. de PAS-zaken voort, maar is vaste jurisprudentie van het HvJEU; voor dit inzicht behoeft dus niet op het Hof-arrest in de PAS-zaken gewacht te worden;
- Bij de beoordeling van de *VVGB/vergunningaanvraag voor de Logt BV* is uitgegaan van een vergelijking tussen de depositie op basis van de eerder vergunde situatie (6,94 mol/ha/j) en de belasting in de nieuwe situatie (6,98 mol/ha/j). Hierdoor is de VVGB afgegeven en de vergunning verleend op basis van de aanname dat sprake is van een depositietoename van 0.04 mol/ha/j. De oude vergunning is echter nimmer gebruikt en de interviews met experts bij het RIVM, PAS-bureau BIJ12 en de Omgevingsdienst Brabant Noord maken duidelijk dat in een dergelijke geval (niet gebruikte rechten van een pre-PAS-vergunning) de emissies en depositie niet zijn meegenomen met de berekeningen in het PAS-programma Aerius. Bij de beoordeling van de VVGB-aanvraag had daarom niet uitgegaan mogen worden van een depositiestijging ten opzichte van de oude vergunning maar had de gehele depositie van de activiteit (6,98 mol/ha/j) als uitgangspunt voor de beoordeling moeten worden genomen;
- Dit probleem kan niet worden ‘rechtgetrokken’ door de 0,04 mol in het systeem weg te cijferen en met verwijzing naar oude ABRvS-jurisprudentie te argumenteren dat bij gelijkblijvende depositie (oude en nieuwe vergunning) geen sprake is van significante effecten op het Natura 2000-gebied. Omdat de vergunde rechten van bijna 7 mol niet in het Aerius programma zijn meegenomen, zouden op het moment van gebruikmaking van de vergunning immers ook alle andere beoordelingen voor andere projecten op basis van de PAS-regeling niet meer kloppen;
- Ook verwijzing naar de buffer in het PAS systeem kan m.i. niet baten omdat de omvang van het bovengeschetste probleem onduidelijk is. Het geconstateerde gebrek in de PAS-regeling heeft namelijk niet alleen betrekking op de concrete casus van de Logt BV maar in beginsel op alle niet gebruikte en niet geheel gebruikte (slechts deels opgevulde) oude (pre-PAS) vergunningen. De omvang van dit probleem is niet helder. Bovendien is de buffer mogelijk ook al noodzakelijk om andere onzekerheden in de PAS op te vangen.
- Het voorgaande maakt helder dat in het concrete geval onmogelijk kan worden volgehouden dat op het moment van de beoordeling in het kader van de VVGB/vergunning geen *wetenschappelijke twijfel* bestond over de vraag of significante gevolgen voor het Natura 2000-regime worden veroorzaakt. De gekozen aanpak en gebreken in de PAS-regeling leiden immers tot een situatie waarbij in de

werkelijkheid op ieder willekeurig moment door de ingebruikname van de vergunning een depositietoename van bijna 7 mol/ha/j kan worden veroorzaakt, welke depositie nimmer met de berekeningen van de PAS zijn meegenomen.

Hoewel de VVGB/vergunning alleen al op basis van het voorgaande in strijd moet worden geoordeeld met artikel 6, lid 3 van de Habitatrichtlijn, wordt de wetenschappelijke ONzekerheid verder vergroot door *ecologische inzichten* betreffende het Natura 2000-gebied Kampina (en Oisterwijkse vennen):

- Er is sprake van een ***achterstand/vertraging bij een groot deel van de PAS herstelmaatregelen***. Natuurmonumenten heeft van het PAS gerelateerde maatregelenplan 2014-2017 van 450.000 euro slechts voor ongeveer 100.000 euro aan maatregelen uitgevoerd.¹ Bovendien zijn veel van de PAS maatregelen pas in 2017 getroffen. Dit komt ten dele door zorgen ten aanzien van draagvlak bij het publiek, gebrek aan menskracht, maar ook door veranderende inzichten in de ecologische effectiviteit van maatregelen. Zo is het plaggen van droge heide achterhaald omdat de stikstofproblematiek blijft bestaan terwijl andere mineralen worden weggenomen (negatieve N-P-verhouding), waarmee per saldo verlies optreedt.
- Bepaalde herstelmaatregelen hebben een positief effect, maar er lijkt vooral sprake te zijn van een bestrijding van ***symptomen*** van verzuring bij een te hoge voortdurende stikstofbelasting. “Zo zien we bij venherstelmaatregelen mooie successen, maar na een paar jaar zakt dat al weer terug.”² Er bestaat ***onzekerheid over de effecten op systeemniveau*** en op de langere termijn.
- Wat betreft ***verslechtering*** is in de Kampina met name verslechtering van de vochtige heide aan de orde: “Verdroging en klimaateffecten (weersextremen) bedreigen het habitatype H4010A Vochtige heide wat in oppervlakte achteruit is gegaan de afgelopen jaren.”³ Een zeer relevante bevinding voor de discussie over De Logt BV: “De natte heide ligt met name in de zuidkant van de Kampina. De dreigende megastal ligt ook pal ten zuiden van de Kampina.”⁴ Verslechtering vloeit ook voort uit ***verdroging*** (bijv. het blauwgrasland Kattenbeemd of Bril) waarmee de negatieve effecten van verzuring extra kunnen aanslaan;
- Het PAS-veldbezoek d.d. 28 mei 2018⁵ maakt duidelijk dat de positieve ontwikkelingen beperkt zijn en dat er vooral nog sprake is van ***geen of beperkt effect van herstelmaatregelen*** voor uiteenlopende habitat typen: Hoewel door de provincie een positieve conclusie in het concept-PAS-veldbezoek van 28 mei jl. wordt voorgesteld maakt de beheerder zich zorgen: “De stikstof gevoelige habitattypen van

¹ Email medewerker Natuurmonumenten, september 2018.

² Email medewerker Natuurmonumenten, september 2018.

³ Concept-verslag PAS Veldbezoek Natura 2000-gebied Kampina en Oisterwijkse Vennen, 28 mei 2018. Meer specifiek geeft het verslag aan dat op de Valkeniersheuvel veel berkopslag bestaat op de gehopperde delen (begrazing niet voldoende effectief) en volgens Natuurmonumenten zal het habitatype vochtige heide hier zonder aanvullende maatregelen (en financiering daarvoor) niet duurzaam in stand kunnen blijven (Email medewerker Natuurmonumenten, september 2018).

⁴ Email medewerker Natuurmonumenten, september 2018.

⁵ Concept-verslag PAS Veldbezoek Natura 2000-gebied Kampina en Oisterwijkse Vennen, 28 mei 2018.

het Natura-2000 gebieden blijven in kwaliteit achter ondanks de extra inspanningen. Beheermaatregelen geven korte termijn winst, maar veroorzaken op langere termijn weer extra beheer door verbossing.”⁶

Bovenstaande ecologische inzichten maken het extra ernstig dat de oude vergunning van De Logt BV niet is meegerekend in het Aerius programma. De Europeesrechtelijk verboden verdere verslechtering van de natuurlijke kenmerken van de Kampina door stikstofdepositie is duidelijk niet uitgesloten. Voorts vergroten deze inzichten aanzienlijk de wetenschappelijke onzekerheid ten aanzien van de vraag of De Logt BV significante gevolgen voor het gebied kan veroorzaken. Deze onzekerheid wordt nog verder vergroot doordat:

- de instandhoudingsdoelstellingen voor stikstofgevoelige habitat typen in de Kampina ambitieus zijn (*verbeterdoelstellingen*);
- de in de Kampina *gemeten stikstofemissies sinds 2015 stijgen*.

Op basis van het voorgaande moet worden *geconcludeerd* dat de VVGB van 18 januari 2018 niet had mogen afgegeven, waarmee de verleende omgevingsvergunning van 30 mei 2018 wegens strijd met het Europese recht (meer concreet, artikel 6, derde lid, Habitatrichtlijn) niet in stand kan blijven. Bij de beoordeling van de VVGB kon namelijk onmogelijk worden geconcludeerd dat geen wetenschappelijke twijfel bestond over de vraag of significante gevolgen voor het Natura 2000-regime worden veroorzaakt. De gekozen aanpak en gebreken in de PAS-regeling leiden immers tot een situatie waarbij in werkelijkheid op ieder willekeurig moment door de ingebruikname van de vergunning een depositietoename van bijna 7 mol/ha/j zal worden veroorzaakt, welke depositie nimmer met de berekeningen van de PAS zijn meegenomen. De onzekerheid wordt verder vergroot door:

- weinig positieve ecologische ontwikkelingen in het gebied vanwege:
 - achterblijvende herstelmaatregelen,
 - verslechtering van onder meer vochtige heide door de stikstofproblematiek en
 - onzekerheid over de effectiviteit van een deel van de genomen herstelmaatregelen door verbeterde wetenschappelijke inzichten of door praktijkervaringen in de Kampina vanwege het (nog) uitblijven van positieve effecten van genomen maatregelen;
- stijgende stikstofemissies rond het gebied en met name nabij vergunningslocatie sinds 2015;
- de omstandigheid dat de instandhoudingsdoelstellingen niet slechts behoud van de voor verzuring gevoelige habitat typen vereisen, maar juist verbetering en herstel.

⁶ Concept-verslag PAS Veldbezoek Natura 2000-gebied Kampina en Oisterwijkse Vennen, 28 mei 2018.

*Vergunningverlening voor megastallen aan de
Logtsebaan 2 te Oirschot en het Natura 2000-regim.*

1. Inleiding

1.1 Korte schets van de feitelijke situatie

Het bedrijf De logt BV heeft in 2012 omgevings- en bouwvergunning (tweede fase) ontvangen om aan de Logtsebaan 2 te Oirschot, nabij het Natura 2000-gebied Kampina, stallen voor ruim 19.000 varkens te realiseren. In 2013 is door de Provincie Noord-Brabant voor deze activiteit een Wet natuurbeschermingsvergunning afgegeven. Om uiteenlopende redenen is van deze vergunningen door de ondernemer geen gebruik gemaakt. De onderneming heeft in de loop der jaren nieuwe vergunningaanvragen ingediend en ingetrokken en heeft in 2016 een nieuwe omgevingsvergunning aangevraagd. Eind 2017 heeft de gemeente Oirschot op verzoek van de Brabantse Milieufederatie (BMF) en Natuurmonumenten een besluit tot intrekking van de oude milieuvergunning en een ontwerp-besluit tot weigering van de nieuwe omgevingsvergunning genomen. Het intrekkingbesluit is vervolgens op 5 april 2018 door de voorzieningenrechter op verzoek van de onderneming geschorst vanwege ondeugdelijke motivering door de gemeente. In deze procedure speelde ook een rol dat de provincie op 18 januari 2018 in het kader van de nieuwe omgevingsvergunning een verklaring van geen bedenkingen (VVGB) onder de Wet natuurbescherming (Natura 2000-regime) heeft afgegeven. Mede gebaseerd op deze VVGB is op 30 mei jl. door de gemeente Oirschot een nieuwe omgevingsvergunning aan de onderneming verleend voor het houden van 16.000 mestvarkens. De BMF en Natuurmonumenten hebben tegen dit besluit bezwaar en beroep aangetekend.

Op 13 september 2018 vindt de rechtszitting plaats betreffende de beroepszaken tegen het besluit tot intrekking van de oude milieuvergunning (aangespannen door de ondernemer, waarbij de BMF en Natuurmonumenten derde-partij zijn) en tegen het besluit tot verlening van een nieuwe Omgevingsvergunning (aangespannen door de BMF en Natuurmonumenten). Naast bovengenoemde procedures hebben de BMF en Natuurmonumenten op 18 april 2018 aan de provincie verzocht om de oude Natuurbeschermingswetvergunning en de afgegeven VVGB voor de nieuwe omgevingsvergunning in te trekken. De Provincie heeft dit verzoek afgewezen, waartegen de betreffende partijen zeer recent (begin september) per brief bezwaar hebben gemaakt.

Parallel aan deze juridische procedures bestaat veel aandacht voor deze kwestie in de media. Ook worden de betrokken partijen door petitie en andere acties opgeroepen om van de realisatie van de megastallen af te zien.

Omdat er over de voorgenomen activiteiten en de gang van zaken veel onrust bestaat, heeft de provincie verzocht om een juridische inschatting van de huidige situatie. Daartoe

strekt deze notitie. Vanwege de korte onderzoeksperiode en de beperkte toegankelijkheid van informatie gaat het hierbij uitdrukkelijk om een quick-scan met een beperkte reikwijdte (zie hieronder par. 1.3)).

1.2 De positie van de gemeente Oirschot en andere partijen

Verwacht mag worden dat eventuele juridische stappen van de gemeente Oirschot om alsnog de onderhavige activiteit onmogelijk te maken door de rechter kritisch zullen worden beoordeeld. In het onderhavige geval is er immers geen sprake van een consistent overheidsbeleid van deze gemeente. De gemeente heeft regelmatig de visie geuit dat de voorgestelde megastallen op de Logtsebaan 2 niet passen bij de omgeving en met name bij het nabij gelegen Natura 2000-gebied. Het besluit tot intrekking van de oude milieuvergunning en het ontwerp-besluit tot weigering van de aangevraagde nieuwe omgevingsvergunning (beide besluiten zijn eind 2017 genomen) sluiten bij deze visie aan. Echter, de rechtszaak ten aanzien van het verzoek van de betreffende ondernemer om het intrekkingbesluit te schorsen maakt duidelijk dat de genoemde besluiten haaks staan op een kennelijk gegeven bestuurlijke toezegging van de gemeente (22 februari 2017) inzake het verlengen van de oude niet gebruikte vergunning. Voorts heeft de provincie op 18 januari 2018 een VVGB afgegeven in het kader van de nieuwe omgevingsvergunning. Daarmee is de wisselende opstelling van de gemeente verder verzwakt omdat het door de gemeente gebruikte argument van de ligging van de geplande megastallen nabij het Natura 2000-gebied door de afgifte van de VVGB wordt ontkracht. Zo stelt de voorzieningenrechter in de eerder genoemde voorlopige voorzieningenzaak tegen het intrekkingbesluit:

“Verweerder baseert de intrekking op het feit dat het bedrijf in de onmiddellijke nabijheid is gelegen van een Natura 2000-gebied, maar daarvan was ook reeds sprake bij de verlening van de in het geding zijnde vergunningen. Bovendien blijkt uit de verklaring van geen bedenkingen van het college van gedeputeerde staten dat de Wet natuurbescherming geen beletsel vormt voor de aangevraagde ontwikkeling.”

De gemeente heeft nadien op 30 mei 2018 de nieuwe omgevingsvergunning verleend (maar heeft wel weer verweer gevoerd in de intrekkingenzaak). Al met al is door de wisselende opstelling en de afgifte van de VVGB door de provincie te verwachten dat de positie van de gemeente in de lopende rechtszaak over de intrekking zwak is.

Hiermee is echter niet gezegd dat de rechtbank zich niet inhoudelijk over de genomen besluiten zal moeten buigen. De BMF en Natuurmonumenten hebben in onder meer hun beroep tegen de afgegeven nieuwe omgevingsvergunning een expliciet beroep gedaan op het Europese en nationale natuurbeschermingsrecht. Omdat het waarborgen van de goede naleving van het Europese recht moet worden gewaarborgd, zal de rechter deze Natura 2000-gerelateerde argumenten niet kunnen afdoen door enkel te wijzen op zwabberend gemeentelijk beleid of motiveringsgebreken. Los van de opstelling van de betrokken overheden zal de rechter de besluiten aan dit recht, in het bijzonder het Natura 2000-regime, kritisch moeten toetsen.

1.3 Reikwijdte, centrale vraag en opbouw van dit advies

In de onderhavige zaak zijn diverse rechtsgebieden relevant, waaronder het ruimtelijk ordeningsrecht, het bredere omgevingsrecht (o.a. betreffende geur) en het natuurbeschermingsrecht. Op langere termijn is meer gedegen onderzoek naar de onderhavige kwestie vanuit deze diverse rechtsgebieden denkbaar, al is er met name op het gebied van het ruimtelijk ordeningsrecht al het nodige onderzoek verricht. Dit advies richt zich – vanwege de tijdsdruk in verband met de zitting op 13 september a.s. - uitsluitend op de mogelijke spanningen tussen de genomen besluiten en het Natura 2000-regime (artikel 6 van de Habitatrichtlijn en de relevante bepalingen van de Wet natuurbescherming). Daarbij gaat het met name om de op basis van de VVGB van de provincie door de gemeente Oirschot afgegeven nieuwe omgevingsvergunning, maar de discussie heeft ook relevantie voor de andere procedures (bijv. ten aanzien van het besluit van de provincie om het verzoek tot intrekking van de Wet natuurbeschermingsvergunning af te wijzen). **De centrale vraag is of de realisatie van de megastallen aan de Logtsebaan 2 toelaatbaar moet worden geacht vanuit het oogpunt van het Natura 2000-regime.**

Het besluit tot verlening van de nieuwe omgevingsvergunning is voor wat betreft de Natura 2000-aspecten gebaseerd op de VVGB van de provincie en deze VVGB is met name gebaseerd op de toepassing van de regeling inzake de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) en daarmee samenhangend provinciaal beleid op de concrete situatie. Beantwoording van de vraag vereist daarom zowel aandacht voor de PAS-regeling zelf, als voor de toepassing van deze regeling in het onderhavige geval.

Hoewel dit advies geen ruimte biedt voor een uitvoerige discussie betreffende de Natura 2000-conformiteit van de PAS-regeling, zal hierop wel in paragraaf 2 worden ingegaan aan de hand van de Conclusie van de Advocaat-Generaal in de lopende prejudiciële procedure voor het Hof van Justitie van de EU (HvJEU). Tegen de achtergrond van deze bredere discussie zal in paragraaf 3 worden ingezoomd op de concrete situatie. Afgesloten wordt met een conclusie in paragraaf 4.

2. Natura 2000, de PAS-regeling en de Conclusie van de Advocaat Generaal HvJEU

2.1 Artikel 6 Habitatrichtlijn

Zonder enige twijfel is het realiseren van de nieuwe stallen met de mogelijkheid om 16.000 mestvarkens te houden een project in de zin van artikel 6, lid 3, van de Habitatrichtlijn (Hrl). De tekst van dit artikellid en jurisprudentie van het HvJEU en Nederlandse rechters maken duidelijk dat dit een strikt juridisch regime is om een goede bescherming te waarborgen van de gebieden die belangrijk zijn voor het behoud van Europees belangrijke habitat typen en soorten. De essentie van het regime is dat een plan of project (in of buiten een Natura 2000 gebied) niet mag worden vergund wanneer het – zelfstandig of door cumulatie – significante effecten op de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000-gebied kan veroorzaken. Dit systeem is voorts gebaseerd op het voorzorgbeginsel: indien er redelijke wetenschappelijke

twijfel bestaat over de vraag of het plan of project dergelijke effecten kan hebben, moet de vergunning evenzeer worden geweigerd. Op dit regime zijn onder strikte voorwaarden uitzonderingen mogelijk op grond van artikel 6, lid 4 Hrl.

Omdat in het verleden vanuit natuurbeschermings oogpunt te lang en te vaak door de overheid stikstofdepositie-veroorzakende landbouw nabij Natura 2000-gebieden is toegestaan en vanwege het Natura 2000-regime op een zeker moment nieuwe vergunningen niet of moeizaam verleend konden worden, is door de overheid de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) ontworpen en in de Nederlandse regelgeving vastgelegd. Van een uitvoerige beschrijving van de PAS-regeling op deze plaats wordt afgezien⁷ maar de essentie is dat door de aanpak van bronnen van stikstofdepositie en het treffen van herstelmaatregelen in de gebieden een verdere verslechtering van de natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden moet worden voorkomen (conform artikel 6, lid 2 Hrl), op termijn de instandhoudingsdoelstellingen voor de gebieden worden gerealiseerd, terwijl ondertussen voor de economie ruimte wordt gecreëerd om binnen het kader van artikel 6, lid 3 Hrl verder te ontwikkelen.

2.2. De prejudiciële procedure bij het Hof van Justitie van de EU (HvJEU)

In het kader van beroepsprocedures heeft de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS) aan het HvJEU prejudiciële vragen gesteld over de houdbaarheid van de PAS in het licht van het Natura 2000-regime.⁸ De Advocaat-Generaal (AG) Kokott heeft inmiddels haar Conclusie voor het Hof in deze zaken afgerond.⁹ Hoewel deze conclusie juridisch niet bindend is, betreft het een gezaghebbend document. Het HvJEU neemt het oordeel van de AG in zaken betreffende het Europese natuurbeschermingsrecht veelal over. Ik verwacht dat het HvJEU dit ook in de onderhavige kwestie zal doen omdat de redenering van de AG geheel past binnen eerdere uitspraken van het Hof (in het bijzonder de Briels en Orleans arresten). Daarbij gaat het onder meer om het belang dat wordt gehecht aan het voorzorgbeginsel, de daarop gebaseerde zeer kritische houding ten aanzien van het vooruitlopen op natuurwinst, alsook het beducht zijn voor praktijken om bepaalde onderdelen van het Natura 2000-regime (bijvoorbeeld artikel 6, lid 4) te ontlopen. Hoewel het eindoordeel van het HvJEU nog zal volgen is de Conclusie waardevol voor een goed begrip van de mogelijke (en volgens mij dus zeer waarschijnlijke) knelpunten tussen de PAS-regeling en het Europese Natura 2000-regime. Bovenal is een goed begrip van deze mogelijke knelpunten waardevol om een goede inschatting te kunnen maken van de Natura 2000-conformiteit van de vergunningverlening voor De Logt BV.

⁷ Voor een heldere beschrijving van deze regeling en de nadere uitwerking daarvan in Noord-Brabant, zie: Zuidelijke Rekenkamer, Programma Aanpak Stikstof (PAS) Provincie Noord-Brabant (fact sheet), Eindhoven, oktober 2017.

⁸ Zie ABRvS, 17 mei 2017, ECLI:NL:RVS:2017:1259, <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RVS:2017:1259>. Voor een bespreking van deze verwijzingszaken van de ABRvS, zie o.a. Marieke Kaajan, 'Programmatische Aanpak Stikstof; prejudiciële vragen (algemeen)', beschikbaar op: <https://envir-advocaten.com/nl/publicaties/programmatische-aanpak-stikstof-prejudicieel-vragen-algemeen/>.

⁹ Conclusie van de Advocaat-Generaal (AG) Kokott in de zaken C-293/17 en C-294/17, 25 juli 2018.

2.3 Bevindingen van de Advocaat-Generaal

De AG stelt dat artikel 6, lid 3, eerste volzin, van de habitatrichtlijn idealiter de individuele beoordeling van plannen en projecten beoogt (par. 40), maar omdat stikstof vele bronnen kent acht de AG “een integrale beoordeling van alle deposities van stikstof in de betrokken beschermingszone niet alleen een geschikt, maar ook een noodzakelijk instrument om te toetsen of bepaalde stikstofbronnen verenigbaar zijn met de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied” (par. 43). Een argument in het voordeel van de PAS, maar volgens de AG betekent dit “niet dat het PAS voldoet aan alle eisen die aan een passende beoordeling van de gevolgen voor een gebied overeenkomstig artikel 6, lid 3, van de habitatrichtlijn worden gesteld” (par. 45). De AG benadrukt namelijk:

“De overeenkomstig artikel 6, lid 3, eerste volzin, van de habitatrichtlijn verrichte beoordeling mag derhalve geen leemten vertonen en moet volledige, precieze en definitieve constatering bevatten die elke redelijke wetenschappelijke twijfel over de gevolgen van de geplande werkzaamheden voor het betrokken beschermde gebied kunnen wegnemen” (par. 47).

Concreet betekent dit dat de PAS-regeling zo in elkaar moet zitten dat de toepassing ervan in een concrete situatie geen redelijke wetenschappelijke twijfel mag overlaten over de vraag of het plan of project significante gevolgen voor het Natura 2000-gebied zal veroorzaken. Zodra die twijfel er wel is, moet een vergunning worden geweigerd. Vooral omdat “elke redelijke wetenschappelijke twijfel over de uitkomst moet worden uitgesloten” benadrukt de AG dat de eisen die aan een programmatistische totaalbeoordeling gesteld moet worden “behoorlijk hoog” zijn (par. 49).

Van belang hierbij is dat de beoordeling niet slechts op het niveau van het gehele gebied moet worden gericht, maar aandacht moet bestaan voor concrete percelen beschermd habitat. Dit kan onder meer uit de discussie inzake mitigatie en compensatie, zoals verhelderd in de Brielszaak van het Hof, worden afgeleid, maar ook uit deze AG Conclusie inzake het PAS:

“In het bijzonder moet voor elke oppervlakte in beschermingszones waarop zich beschermde habitats bevinden, worden bepaald hoeveel stikstof door het beoordeelde individuele project *maximaal* wordt afgezet. Hoe fijnmazig het betreffende beoordelingsraster in ruimtelijke zin moet zijn, dat wil zeggen welke percelen op zichzelf moeten worden beoordeeld, is daarbij afhankelijk van de mate waarin de deposities van oppervlakte tot oppervlakte kunnen verschillen.” (par. 51).

Ook mag het systeem niet slechts gericht zijn op het handhaven van de bestaande situatie wanneer de gunstige staat van instandhouding nog niet is bereikt (par. 58).

“Voor zover deze te beschermen rijkdommen zich niet in een gunstige staat van instandhouding bevinden, heeft de instandhoudingsplicht in elk geval betrekking op

het aanwezige potentieel om in de toekomst een dergelijke staat van instandhouding te bereiken” (par. 59).

Dat de totale belasting zal dalen is dan ook niet voldoende volgens de AG: “Artikel 6, leden 2 en 3, van de habitatrichtlijn eist veeleer dat het niveau van belasting zo ver wordt vermindert dat op lange termijn een gunstige staat van instandhouding kan worden bereikt.” (par. 60).

Dit punt grijpt terug op het voorgaande punt van het ontbreken van wetenschappelijke twijfel over het ontstaan van significante effecten. Significantie moet volgens vaste jurisprudentie van het HvJEU worden beoordeeld in het licht van de instandhoudingsdoelstellingen die voor het gebied zijn vastgesteld. Wanneer voor een gebied uitbreidings- en verbeterdoelstellingen gelden, is behoud van bestaande waarden onvoldoende: er mag in dat geval geen wetenschappelijke twijfel zijn dat een plan of project het realiseren van de uitbreiding en verbetering in gevaar zal brengen.

Volgens de AG moet voor een goede implementatie van het voorgaande worden gewerkt met op basis van wetenschap vastgestelde maximale ‘critical loads’ per habitat type (par. 61-62). Omdat herstel nodig is kan het zelfs nodig zijn om minder belasting dan dit niveau toe te laten (par. 63).

Op basis van deze overwegingen trekt de AG de volgende tussenconclusie:

“Op de tweede vraag in zaak C-294/17 dient derhalve te worden geantwoord dat het volgens artikel 6, leden 2 en 3, van de habitatrichtlijn is toegestaan dat een passende beoordeling voor een programma waarin een bepaalde totale hoeveelheid stikstofdepositie is beoordeeld, ten grondslag wordt gelegd aan de verlening van een individuele vergunning voor een project of andere handeling dat of die stikstofdepositie veroorzaakt en binnen de in het kader van het programma beoordeelde depositieruimte past. De genoemde beoordeling moet echter volledige, precieze en definitieve constatering bevatten die elke redelijke wetenschappelijke twijfel over de gevolgen van de depositie kunnen wegnemen. Dit betekent dat voor elk project afzonderlijk en voor elke oppervlakte binnen beschermingszones waarop zich beschermde habitats bevinden, moet worden gewaarborgd dat de totale toegestane hoeveelheid stikstofdepositie op lange termijn geen bedreiging vormt voor het behoud van de in het gebied beschermde habitattypen en soorten of voor het potentieel om een goede staat van instandhouding te bereiken” (par.67)

Een volgende vraag is of bij de beoordeling van de effecten van een plan of project rekening mag worden gehouden met niet-projectgebonden maatregelen. Volgens de AG mag bij een passende beoordeling rekening worden gehouden met mitigerende maatregelen maar op grond van Briels en Orleans moet een goed onderscheid worden gemaakt tussen mitigerende en compenserende maatregelen. De AG legt uit dat op grond van het bronbeginsel, het voorzorgbeginsel en het argument dat omzeiling van artikel 6(4) moet worden voorkomen, compenserende maatregelen die niet de rechtstreekse effecten van een project kunnen verminderen niet in het kader van artikel 6(3) bij de beoordeling worden betrokken (par. 75-76). Bij de uitwerking van de concrete betekenis van dit standpunt is onder meer van belang hoe de natuur er op het betreffende moment van toepassing van artikel 6, lid 3, voor staat.

Wanneer de depositie al onder de kritische depositiewaarde is gezakt is denkbaar dat je een vermindering van depositie gepaard laat gaan met een toename. Wanneer de depositie echter nog te hoog is kan dat in beginsel niet:

“[...] het volstaat niet de stikstofdepositie met een bepaalde hoeveelheid, bijvoorbeeld 1 kg N/ha/jr, te verminderen om extra depositie in dezelfde omvang te mogen toestaan, indien de beschermde habitat als geheel nog steeds te zwaar met stikstof wordt belast. Extra depositie kan alleen worden toegestaan wanneer de totale belasting, met inbegrip van de nieuwe depositie, zo gering is dat zij de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied niet aantast” (par. 80).

[...]

Alleen wanneer met zulke op andere bronnen gerichte maatregelen de stikstofdepositie in de betrokken beschermingszone zo ver onder de voor de betreffende habitats vastgestelde waarden zakt dat voldoende ruimte voor extra stikstofdepositie ontstaat, dus dat de totale belasting beantwoordt aan de norm zoals die hierboven is uiteengezet⁽³⁹⁾, kan deze extra depositie volgens artikel 6, lid 3, van de habitatrichtlijn worden toegestaan” (par. 84).

Een belangrijke vraag in dit verband is of op het moment van de beoordeling de depositiewaarde al daadwerkelijk onder het kritische niveau moet zijn gezakt, of dat vooruit mag worden gelopen op depositievermindering die in de toekomst zal worden gerealiseerd. In de tweede tussenconclusie past de AG op dit punt de strikte lijn van de Briels en Orleans arresten toe. De AG stelt:

“dat

- maatregelen ter vermindering van stikstofdepositie uit andere bronnen,
- herstelmaatregelen ter versterking van stikstofgevoelige habitattypen in de betrokken gebieden en
- de autonome daling van stikstofemissies

extra stikstofdepositie in beschermingszones alleen dan met artikel 6, lid 3, van de habitatrichtlijn in overeenstemming kunnen brengen wanneer op het tijdstip waarop toestemming wordt verleend, al definitief vaststaat dat de totale belasting van het gebied door stikstofdepositie onder de grenswaarde blijft vanaf welke sprake is van een aantasting van de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied. Voor het toestaan van extra stikstofdepositie volstaat het echter niet dat de totale depositie weliswaar afneemt, maar de betrokken oppervlakten desondanks nog steeds met te veel stikstof worden belast. Loutere prognoses met betrekking tot de toekomstige gevolgen van de genoemde maatregelen en de verwachte daling van stikstofemissies mogen bij de verlening van toestemming voor extra stikstofdepositie niet in aanmerking worden genomen” (par. 98).

Dit heeft ook consequenties voor het uitsluiten van categorieën van projecten van de beoordeling van de vergunningplicht (artikel 6, lid 3). De AG concludeert dat artikel 6, leden 2 en 3 Hrl zich niet tegen deze aanpak verzet “wanneer op grond van objectieve

gegevens vanuit wetenschappelijk oogpunt geen redelijke twijfel bestaat dat deze stikstofdepositie geen significante gevolgen zal hebben voor de betrokken beschermingszone” (par. 110). De eerdere citaten maken echter duidelijk dat deze zekerheid niet kan worden verkregen wanneer de huidige stikstofdepositie boven de kritische depositiewaarde is gelegen.

Daarmee komt de AG tot de conclusie dat “het Nederlandse PAS weliswaar veelbelovende oplossingen bevat, maar dat er over het geheel genomen aanmerkelijke twijfel bestaat over het antwoord op de vraag of het voldoet aan de vereisten van artikel 6, leden 2 en 3, van de habitatrichtlijn” (par. 158). Wel wijst de AG tenslotte nog op de mogelijkheid om de weg van artikel 6, lid 4, te volgen in situaties waarin aan de daarin vastgelegde vereisten wordt voldaan.

Bovenstaande eisen die de AG aan een programmatische aanpak zoals de PAS stelt om in overeenstemming te kunnen zijn met het Natura 2000-regime zijn zonder twijfel strikt te noemen. Omdat de eisen voor een belangrijk deel al uit eerdere HvJEU-jurisprudentie voortvloeien is – naar mijn inschatting – te verwachten dat het Hof het advies van de AG gaat overnemen. Mijn voorlopige conclusie is daarmee dat de PAS-regeling vooral houdbaar zal blijken te zijn in situaties waarin geen sprake is van een overbelasting. In die gevallen is de PAS een slim en – zoals de AG aangeeft – mogelijk zelfs noodzakelijk systeem om bij de vergunningverlening acht te slaan op cumulatieve effecten. Dit zal beleidsmatig een ongewenste conclusie kunnen zijn omdat de PAS juist ook economische ontwikkeling mogelijk moest blijven maken rond gebieden die wel een overbelasting kennen. Het is echter niet de opzet van dit advies om de juridische houdbaarheid van de PAS uitputtend te bespreken. Het eindoordeel over deze kwestie is aan het HvJEU en vervolgens – voor de toepassing van de Hof-uitleg in de Nederlandse beroepszaken – aan de ABRvS.

3. Natura 2000-conformiteit van de omgevingsvergunning voor de Logtsebaan 2

3.1 Beoordeling van de VVGB/omgevingsvergunning ten aanzien van de stikstofdepositie en het gebruik van het Aerius programma

De provincie heeft zich bij de afgifte van de VVGB op het standpunt gesteld dat de megastallen onder de Wnb-vergunningsvrijstelling valt omdat een toename van stikstofdepositie van 0,04 (dus minder dan 0,05) mol/ha/j te verwachten is (voor de Provincie Noord-Brabant is deze drempel in het verleden verlaagd van 1,0 naar 0,05 mol/ha/j vanwege de omvang van de uitgifte van ontwikkelingsruimte in de eerste jaren van het PAS programma). Deze berekening is gebaseerd op vergelijking tussen de depositie op basis van de eerder vergunde situatie (6,94 mol/ha/j) en de belasting in de nieuwe situatie (6,98 mol/ha/j). Zoals de VVGB stelt:

“Voor de uitgangssituatie wordt uitgegaan van de Wet natuurbeschermingsvergunning van 19 december 2013 (kenmerk C2057876/3379745). Dit betreft de vergunning verleend voor het meest nabij gelegen en tevens hoogst belaste Natura 2000-gebied.”¹⁰

Deze berekening vloeit voort uit het AERIUS systeem. De conclusie van de berekeningen waarop de afgifte van de VVGB is gebaseerd, luidt:

“Op basis van de passende beoordeling van de PAS, waar de gebiedsanalyse onderdeel van uit maakt, kan worden geconcludeerd dat mogelijk significant negatieve effecten, wat betreft stikstofdepositie, op deze leefgebieden van soorten kunnen worden uitgesloten.”¹¹

Navraag bij het RIVM¹² en BIJ12 PAS-bureau maakt echter duidelijk dat het Aeries programma (en daarmee de PAS) voor wat betreft de emissie en depositie-aspecten wordt gevoed en geactualiseerd langs twee sporen:

- metingen van landbouwtellingen (waar staan feitelijk dieren en hoe kan dit vertaald worden naar depositieberekeningen?);
- de onder Aeries verleende vergunningen.

Oude vergunningen (verleend voorafgaand aan de inwerkingtreding van de PAS) zijn niet meegenomen in de berekeningen. Dit wordt wel gecorrigeerd wanneer deze vergunningen geheel in gebruik zijn genomen, want dan worden de dieren in het betreffende bedrijf meegeteld met de landbouwtelling. Bij vergunningen, verleend voorafgaand aan de inwerkingtreding van de PAS maar die niet (geheel) in gebruik zijn genomen, worden de emissierechten (geheel of voor het niet-gebruikte deel) niet in de berekeningen meegenomen (niet bij de berekening van vergunde rechten en niet via de landbouwtelling omdat er geen dieren worden gehouden).

De volgende bewoordingen in de VVGB sluiten hierbij aan:

“Bij deze beoordeling is uitgegaan van de achtergrondwaarde tot 2015. In deze achtergrondwaarde zijn alle voor de aanvang van het programma feitelijke emissies verdisconteerd, zoals blijkt uit de grootschalige concentratie en depositiekaarten Nederland (GCN en GDN). Deze emissies hebben al voor de aanvang van het programma plaatsgevonden en hebben als uitgangspunt gediend voor de passende beoordeling. Voor de depositie als gevolg van deze emissies is daarom geen ontwikkelingsruimte nodig.”¹³

¹⁰ VVGB besluit, 18 januari 2018, p. 8. Zie in algemene zin ook de website BIJ12:

<https://www.bij12.nl/onderwerpen/programma-aanpak-stikstof/vergunningen-en-meldingen/uitgangssituatie/>: “Initiatiefnemers die reeds een Wnb (voorheen Nb-wet) vergunning hebben mogen deze vergunde situatie als uitgangspunt aanhouden.”

¹¹ Onderbouwing VVGB, bijlage VVGB, paragraaf 2.3

¹² Telefonisch interview met de heer Van der Waal, 3 september 2018

¹³ VVGB besluit, 18 januari 2018, p. 10

Wanneer, zoals in de onderhavige situatie, echter geen gebruik is gemaakt van een oude vergunning, kan niet zijn uitgegaan van de feitelijke emissies aangezien die emissies niet bestonden of in ieder geval niet overeenkwamen met de vergunde rechten.

Omdat in een geval als het onderhavige zowel de vergunde rechten als de aanwezige dieren/feitelijke emissies dus niet zijn verdisconteerd in het Aerius systeem, had bij de beoordeling van de nieuwe vergunningaanvraag niet uitgegaan mogen worden van een depositiestijging ten opzichte van de oude vergunning maar had de gehele depositie van de activiteit (6,98 mol/ha/j) als uitgangspunt voor de beoordeling moeten worden genomen. Nu dit niet is gebeurd wordt de beoordeling niet gedekt door de PAS en kan – los van de overige tekortkomingen van de PAS - niet worden gesteld dat met deze nieuwe vergunning de zekerheid wordt verkregen dat geen significante gevolgen voor het Natura 2000-gebied worden veroorzaakt.

Als tegenargument zou gesteld kunnen worden dat het Aerius programma weliswaar geen rekening heeft gehouden met de oude vergunde maar niet gebruikte rechten, maar dat onder oude jurisprudentie wel uitgegaan zou mogen worden van eerder verleende rechten. De stijging van 0.04 mol is dan nog steeds een probleem, maar ook wanneer deze toename ‘weggepoetst’ zou kunnen worden blijft er vanuit Europeesrechtelijk perspectief een probleem bestaan. De vergunde rechten zijn namelijk niet in het Aerius programma meegenomen, en met dit programma is ook gerekend ten behoeve van de beoordeling van andere vergunningaanvragen. Wanneer de onderneming geen gebruik maakt van de oude rechter gaat er niets mis, maar zodra de stallen gebouwd en dieren gehouden gaan worden kloppen de eerdere berekeningen voor andere vergunningaanvragen niet meer.

Gesteld zou dan nog kunnen worden dat dit achteraf met latere actualisaties wordt rechtgetrokken en/of wordt opgevangen door de buffer van ontwikkelruimte die nog niet is uitgegeven voor het tweede deel van de PAS-periode, maar ook hierover bestaat in het geheel geen helderheid. Op systeemniveau wordt de onduidelijkheid namelijk aanzienlijk vergroot omdat het bovengeschetste probleem niet typisch is voor de Logt BV maar relevant is voor alle niet gebruikte ‘pre-PAS’ vergunningen *EN* voor alle pre-PAS vergunde rechten die niet geheel worden benut (niet ‘opgevulde vergunningen’). Bovendien is de buffer niet op deze onzekerheid toegespitst maar op de vele andere onzekerheden en mogelijke tegenvallers in het systeem (bijv. berekeningen reductiepercentages van technieken, de uitvoering van herstelmaatregelen (zie hierna), de ecologische effectiviteit van herstelmaatregelen, etc.). Het kan dus goed zijn dat de buffer al voor dergelijke onzekerheden en tegenvallers noodzakelijk is.

Bovenal vereist het Natura 2000-regime dat een significantiebeoordeling voor een project op gebiedsniveau goed uitpakt: er mag op het moment van de passende beoordeling geen redelijke wetenschappelijke twijfel bestaan over de vraag of een project significante gevolgen voor een Nature 2000-gebied kan veroorzaken. Dit volgt niet alleen uit de AG Conclusie maar is vaste jurisprudentie van het HvJEU; voor dit inzicht behoeft dus niet op het Hof-arrest in de PAS-zaken gewacht te worden. Mede in het licht van ander onzekerheden binnen de PAS kan m.i. onmogelijk worden volgehouden dat deze redelijke wetenschappelijke twijfel ontbreekt in de onderhavige situatie waarin een vergunning wordt beoordeeld op basis van een vergelijking tussen de oude vergunde rechten en aangevraagde situatie (0,04 mol/ha/j depositie-toename), terwijl in de werkelijkheid op ieder willekeurig

moment door de ingebruikname van de vergunning een depositietoename van bijna 7 mol/ha/j kan worden veroorzaakt, welke depositie nimmer met de berekeningen van de PAS zijn meegenomen.

3.2 Kampina: Stand van Natura 2000-natuurwaarden en voortgang en effectiviteit van herstelmaatregelen¹⁴

De PAS-regeling (inclusief de natuurherstelmaatregelen) zou zowel stikstof-gerelateerde verslechtering binnen het Natura 2000-gebied moeten uitsluiten als moeten waarborgen dat op termijn de instandhoudingsdoelstellingen voor het gebied worden gerealiseerd. Bepaalde officiële documentatie wijst in de richting dat het allemaal goed gaat met de PAS en het gebied de Kampina. Deze documentatie is echter niet heel overtuigend wanneer dieper op het gebied wordt ingezoomd. Ecologische kennis, beschikbaar bij de beheerder van het gebied (Natuurmonumenten), en bevindingen op basis van het PAS-veldbezoek naar het gebied d.d. 28 mei 2018, leveren de hieronder samengevatte, met elkaar sterk samenhangende inzichten op ten aanzien van de stand van zaken van de herstelmaatregelen, de vraag of verslechtering in het gebied wordt voorkomen en de vraag of herstel plaatsvindt.

Achterstand en vertraging bij het nemen van PAS herstelmaatregelen

Natuurmonumenten heeft van het PAS gerelateerde maatregelenplan 2014-2017 van 450.000 euro slechts voor ongeveer 100.000 euro aan maatregelen uitgevoerd.¹⁵ Bovendien zijn veel van de PAS maatregelen pas in 2017 getroffen. Dit komt ten dele door zorgen ten aanzien van draagvlak bij het publiek, maar bijvoorbeeld ook door veranderende inzichten in de ecologische effectiviteit van maatregelen:

“Concreet voor de Kampina is [...] het recente inzicht¹⁶ dat plaggen van droge heide veel meer schade aan de natuur aanricht dan dat het herstel oplevert nogal verstrekkend. Plaggen op droge heide is dus inmiddels volledig achterhaald en er wordt nu weer gezocht naar alternatieven die niet de schade opleveren en die wel de positieve effecten hebben op de natuur. Een extra reden om niet voortvarend door te gaan met plaggen is het feit dat het vervolgbeheer heel duur is en niet wordt gesubsidieerd.”¹⁷

Soms vloeit een achterstand ook voort uit een gebrek aan menskracht. Zo meldt het concept-verslag van het PAS-veldbezoek voor dit Natura 2000-gebied dat hydrologische herstelmaatregelen die het waterschap zou nemen ten aanzien van de Beerze (ivm het dicht

¹⁴ Deze paragraaf is geschreven op basis van uitvoerige ecologische inbreng door diverse ecologen die werkzaam zijn bij/voor Natuurmonumenten, de beheerder van het onderhavige Natura 2000-gebied.

¹⁵ Email medewerker Natuurmonumenten, september 2018. Deze bevindingen doen vraagtekens rijzen bij de conclusies van het PAS Bureau Bij12, ‘PAS Landelijke Monitoringsrapportage Natuur 2018. Deelrapportage Monitoring Voortgang Herstelmaatregelen’, 19 juni 2018, <https://www.bij12.nl/wr-content/uploads/2018/06/RapportageVHM201820180619.pdf>.

¹⁶ Zie https://www.natuurkennis.nl/Uploaded_files/Publicaties/herstel-van-heide-door-middel-van-stro-12011-mineralegifi-038309.pdf.

¹⁷ Email medewerker Natuurmonumenten, september 2018.

gaan van de Heiloo) ten behoeve van blauwgraslanden “on hold [zijn] gezet door de beperkte beschikbaarheid van hydrologen bij het waterschap wegens prioriteit van andere PAS-projecten.”¹⁸

Startmoment Natura 2000: Al veel waarden verloren

Alvorens stil te staan bij de huidige stand van de natuur in de Kampina is het belangrijk om te benadrukken dat het Natura 2000-systeem van kracht werd op een moment waarop in de Kampina al veel natuurwaarden zijn verloren:

“Op moment van aanwijzing zijn we op Kampina bijv. waterlobelia, korhoen, wulpen, tapuiten, tureluurs, veldleeuweriken, zwarte sterns, gezonde populaties gentiaanblauwtjes incl. knooppieren en klokjesgentianen, de kommavlinder, bruine eikenpage, bijzondere kiezelwieren en sialgen en zeldzame venplanten al nagenoeg of helemaal kwijt.”¹⁹

Dit geldt ook voor diverse zeldzame plantensoorten als parnassia, gevlekte orchis, heidekartelblad en vetblad.

Toch is het gebied de Kampina (en Oisterwijkse vennen) voor tamelijk veel nog aanwezige habitat typen en soorten aangewezen en opvallend is dat een groot aantal van de habitat typen stikstofgevoelig zijn. Het gaat daarbij onder meer om zure vennen, zeer zwak gebufferde vennen, hoogveenbos, vochtige heide, slenken met pionier snavelbiesverbond (meestal vochtig/natte plagplekken), droge heide, stuifzandheide, blauwgrasland en alluviaal beekbegeleidend broekbos.

Veel onduidelijkheid over effecten van herstelmaatregelen

Bepaalde herstelmaatregelen hebben een positief effect, maar er bestaat onzekerheid over de effecten op systeemniveau en op de langere termijn:

“We zien wel herstel aan de oppervlakte, maar het onderliggende systeemherstel vindt niet plaats. Logisch eigenlijk, omdat de kritische depositiewaarde nog ver [factor 2 tot 3] overschreden wordt. Zo zien we bij venherstelmaatregelen mooie successen, maar na een paar jaar zakt dat al weer terug.”²⁰

Maatregelen worden daarmee vooral gezien als symptoombestrijding van de stikstofproblematiek:

“Kern is dat de N-problematiek vaak veel complexer is dan wat PAS-maatregelen aan symptoombestrijding kunnen compenseren. Ook de PAS-monitoring en PAS-

¹⁸ Concept-verslag PAS Veldbezoek Natura 2000-gebied Kampina en Oisterwijkse Vennen, 28 mei 2018. Meer specifiek geeft het verslag aan dat op de Valkeniersheuvel veel berkopslag bestaat op de gehopperde delen (begrazing niet voldoende effectief) en volgens Natuurmonumenten zal het habitattypen vochtige heide hier zonder aanvullende maatregelen (en financiering daarvoor) niet duurzaam in stand kunnen blijven (Email medewerker Natuurmonumenten, september 2018).

¹⁹ Email medewerker Natuurmonumenten, september 2018.

²⁰ Idem.

veldbezoeken zijn niet gericht op het meten van stikstofindicaties en het analyseren en herstellen van de complexere door stikstof verstoord ecosysteemrelaties en -processen. Dat vergt vaak integraler en diepgaand onderzoek.”²¹

Zelfs met een zeer sterke vermindering van stikstofbelasting is niet gezegd dat het systeem weer helemaal op orde komt: “De door verzuring verloren uitgespoelde mineralen keren niet spontaan terug als alle stikstofbronnen zijn dichtgedraaid.”²²

Problematisch in dit verband is ook de beperkte monitoring:

“De habitattypen en beheerplan hebben sterke focus op vegetatie en hoewel er een paar habitatsoorten zijn aangewezen en in de bijlagen een lijst staat met kenmerkende fauna per habitatype wordt daar in de monitoring en relatie met PAS vrijwel niets mee gedaan.”²³

Verslechtering

Wat betreft verslechtering is in de Kampina met name verslechtering van de natte heide aan de orde: “Uit de Kwaliteitstoets van Natuurmonumenten blijkt dat met name de natte heide op de Kampina verslechtert, waarbij verdroging/stikstof een belangrijke rol spelen.”²⁴ Dit wordt ook in het PAS-veldbezoek van 28 mei 2018 geconcludeerd: “Verdroging en klimaateffecten (weersextremen) bedreigen het habitatype H4010A Vochtige heide wat in oppervlakte achteruit is gegaan de afgelopen jaren.”²⁵ Voor de onderhavige discussie over De Logt BV is dit een extra relevante discussie vanwege de nabijheid van de geplande stallen en het gebied met natte heide: “De natte heide ligt met name in de zuidkant van de Kampina. De dreigende megastal ligt ook pal ten zuiden van de Kampina.”²⁶

Ook verdroging is een grote zorg. Het concept-verslag van het 2018 PAS-veldbezoek geeft als concreet voorbeeld dat “het westelijk gelegen blauwgrasland genaamd Kattenbeemd of Bril lijkt te verdrogen.” Voor de stikstofdiscussie is hierbij van belang dat verdroging en verzuring elkaar versterken in verslechterende effecten.

Daarnaast is ook sprake van een “zeer zorgelijke eikensterfte op de Kampina (waarvan uit wetenschappelijk onderzoek inmiddels duidelijk is geworden dat verzuring daarvan de grote aanjager is)”²⁷ en niet geheel duidelijk is hoe deze sterfte de instandhoudingsdoelen van het gebied raakt. “De majestueuze vrijstaande zomereiken op de heide van Kampina zijn of gaan allemaal dood”²⁸ en ook in lanen en bosranden is meer dan 40 procent aangetast of

²¹ Idem.

²² Email medewerker Natuurmonumenten, september 2018.

²³ Idem.

²⁴ Idem.

²⁵ Concept-verslag PAS Veldbezoek Natura 2000-gebied Kampina en Oisterwijkse Vennen, 28 mei 2018. Meer specifiek geeft het verslag aan dat op de Valkeniersheuvel veel berkopslag bestaat op de gehopperde delen (begrazing niet voldoende effectief) en volgens Natuurmonumenten zal het habitatype vochtige heide hier zonder aanvullende maatregelen (en financiering daarvoor) niet duurzaam in stand kunnen blijven (Email medewerker Natuurmonumenten, september 2018).

²⁶ Email medewerker Natuurmonumenten, september 2018.

²⁷ Idem.

²⁸ Idem.

dood.²⁹ Hoewel gedegen onderzoek ontbreekt bestaat de indruk dat dit te maken heeft met uitspoeling van de mineralen vanwege verzuring.

Weinig of geen herstel

Het PAS-veldbezoek d.d. 28 mei 2018³⁰ geeft aan dat bepaalde maatregelen positieve effecten hebben gehad, maar over het geheel genomen is het geen positief verhaal. De hieronder opgenomen selectie van verslag-componenten geeft aan dat geen sprake is van herstel van diverse habitat typen waarvoor Natura 2000-doelstellingen zijn geformuleerd:

- Het zwakgebufferd ven 'Belversven' (H3110) is ongeveer 18 jaar geleden hersteld maar de "ontwikkelde heide op de oevers is echter nog soortenarm"³¹; "Verwachting is dat na bekalking met steenmeel meer typische soorten gaan ontwikkelen zoals buntgras en korstmossen."³²
- In het recente verleden is het stuifzand bij de Witte Bergen (paraboolduinen van de Huisvennen) uitgebreid maar hier "is echter nog niet de gewenste vegetatie aanwezig, maar een dominantie van vingergras."³³ Dit betekent waarschijnlijk dat de gronden te voedselrijk zijn voor soorten als buntgras, struisgras, bochtige smele en schapengras;
- Ten aanzien van het Papenhoefsveld wordt opgemerkt: "Het perceel dat wij bezocht hebben ontwikkelt zich richting blauwgrasland maar kwalificeert nog niet (foto 5). Soorten als blauwe zegge, klokjesgentiaan, blauwe knoop en Spaanse ruiter zijn nog niet aanwezig."³⁴

Gezien deze berichten, de overige hierboven besproken bevindingen van de beheerder en het beperkte aantal positieve trends en waarnemingen is het opmerkelijk te noemen dat het concept-verslag de volgende conclusie trekt:

"De ontwikkeling van de stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden in het Natura 2000-gebied wijkt niet af van de verwachte ontwikkeling. De bevindingen leiden tot het beeld dat er voor het merendeel van de habitattypen geen verontrustende zaken signaleerd zijn."³⁵

De beherende organisatie Natuurmonumenten lijkt het dan ook niet met deze conclusie eens te zijn gezien een aanvullingsvoorstel in het concept-verslag:

"De stikstof gevoelige habitattypen van het Natura-2000 gebieden blijven in kwaliteit achter ondanks de extra inspanningen. Beheermaatregelen geven korte termijn winst, maar veroorzaken op langere termijn weer extra beheer door verbossing."³⁶

²⁹ Idem.

³⁰ Concept-verslag PAS Veldbezoek Natura 2000-gebied Kampina en Oisterwijkse Vennen, 28 mei 2018.

³¹ Idem.

³² Idem.

³³ Idem.

³⁴ Idem.

³⁵ Idem.

³⁶ Idem.

Dit beeld sluit aan bij het beeld dat ik op basis van de verscheidene interviews heb gekregen: er lijkt druk op mensen te worden uitgeoefend om de PAS te laten werken en het verhaal er achter overeind te houden. Dit is naar mijn inschatting de verklaring voor de vele verklaringen op papier dat het met de PAS allemaal goed zit, terwijl gesprekken met praktijkmensen aangeven dat dit op veel punten niet het geval is.

Bovenstaande ecologische inzichten maken het extra ernstig dat de oude vergunning van De Logt BV niet is meegerekend in het Aeries programma. De Europeesrechtelijk verboden verdere verslechtering van de natuurlijke kenmerken van de Kampina door stikstofdepositie is duidelijk niet uitgesloten. Voorts vergroten deze inzichten aanzienlijk de wetenschappelijke onzekerheid ten aanzien van de vraag of De Logt BV significante gevolgen voor het gebied kan veroorzaken.

3.3 Stikstofbelasting op de lange termijn

De bovenbesproken onzekerheid in het kader van de significantiebeoordeling wordt nog verder vergroot doordat de instandhoudingsdoelstellingen voor stikstofgevoelige habitat typen in de Kampina ambitieus zijn (*verbeterdoelstellingen*). Dit betekent dat de stikstofdepositie niet alleen 'behoud' moet waarborgen maar er voor moet zorgen dat op de langere termijn verbetering en herstel van de stikstofgevoelige habitat typen zal zijn gerealiseerd. Dit lijkt voorsnog een lastige opdracht. Uit de metingen over 2015 en 2016 (12 December 2017 beschikbaar gekomen) blijkt dat rond de Kampina en met name nabij de vergunningslocatie, sinds 2015 sprake is van een toename van stikstofemissie.³⁷ De Gebiedsanalyse Kampina en Oisterwijkse vennen (december 2017) stelt:

“De verwachte depositiedaling is met AERIUS Monitor 2016L kleiner geworden ten opzichte van AERIUS Monitor 2015. De verwachte depositiedaling is minder geworden op habitattypen met een sterke overbelasting (mede door een hogere depositiewaarde in het referentiejaar 2014).”³⁸

Gezien deze constatering in samenhang met de hierboven besproken ecologische inzichten is het opmerkelijk dat de gebiedsanalyse toch de volgende conclusie trekt: “Met de al voorziene herstelmaatregelen wordt de draagkracht van dit habitatype in ruime mate verbeterd, waardoor de stikstofdepositie op deze habitattypen -ondanks de verminderde daling - niet tot

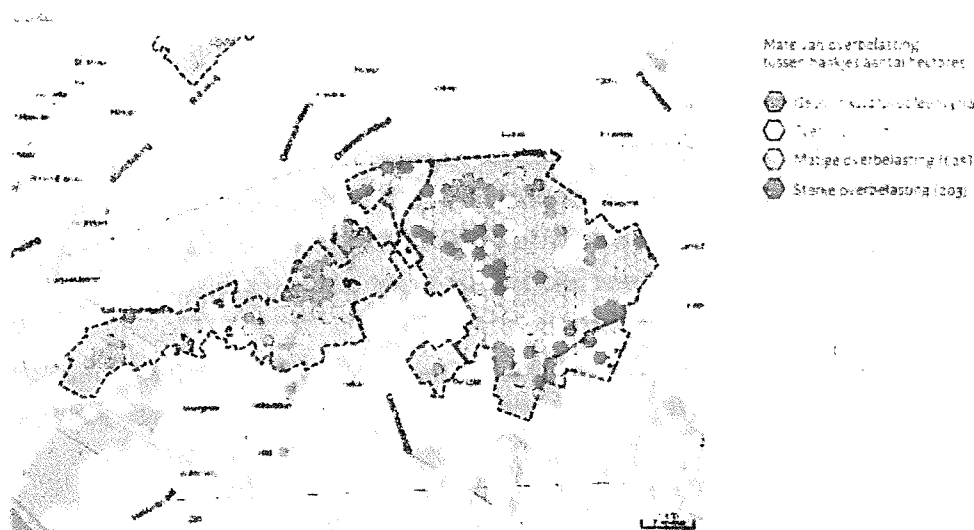
³⁷ Zie <https://www.brabant.nl/dossiers/dossiers-op-thema/milieu/luchtkwaliteit/rapportages-luchtkwaliteit/rapportages-luchtkwaliteit-2017/resultaten-meetnet-ammoniak-natuurgebieden-noord-brabant>. Voor een landelijk overzicht, zie: ‘PAS Monitoringsrapportage Stikstof, Stand van zaken 2016’, RIVM Rapport 2017-0121. Zie voor wat betreft het doel van deze rapportage p. 9: “De opzet hierbij is om te volgen of de stikstofemissie en -depositie zich zodanig in de tijd ontwikkelen dat er sprake is van een (voldoende ambitieuze) daling, zoals die bij de inwerkingtreding van het programma was voorzien. Ook de benuttingsgraad van de depositieruimte wordt in beeld gebracht.”

³⁸ Gebiedsanalyse Kampina en Oisterwijkse vennen (133), Programma Aanpak Stikstof (PAS), Provincie Noord-Brabant Versie 15-12-2017, https://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/Documenten/Pas/Vastgestelde%20gebiedsanalyses_18-12-2017/133_Kampina-en-Oisterwijkse-vennen_gebiedsanalyse_15-12-17_NB.pdf, p. 21.

verslechtering van de natuurlijke kenmerken leidt.”³⁹ Deze conclusie is gezien de overtuigingen van de ecologen bij Natuurmonumenten weinig geloofwaardig.

De Gebiedsanalyse voor het gebied geeft voorts aan dat zelfs op de langere termijn (2030) de door de AG Kokott in de Hof-zaak essentieel geachte kritische depositiewaarden niet gehaald zullen zijn:

“De kaartjes in de onderstaande figuur geven aan waar in de relevante stikstofgevoelige habitattypen van het gebied er sprake is van overbelasting, dit voor referentiejaar 2014, 2020 en 2030. Hoewel de totale depositie op het gebied afneemt en daarmee de absolute belasting minder wordt, blijft een aantal individuele hexagonen binnen de relevante stikstofgevoelige habitattypen onder de kwalificatie matige of sterke overbelasting vallen gedurende deze periode” (zie ook het onderstaande kaartje dat uit de gebiedsanalyse (p.15) is overgenomen).⁴⁰

4. Conclusie

Op basis van het voorgaande moet worden geconcludeerd dat de VVGB van 18 januari 2018 niet had mogen afgegeven, waarmee de verleende omgevingsvergunning van 30 mei 2018 wegens strijd met het Europese recht (meer concreet, artikel 6, derde lid, Habitatrictlijn) niet in stand kan blijven. Bij de beoordeling van de VVGB kon namelijk onmogelijk worden geconcludeerd dat geen wetenschappelijke twijfel bestond over de vraag of significante gevolgen voor het Natura 2000-regime worden veroorzaakt. De gekozen aanpak en gebreken in de PAS-regeling leiden immers tot een situatie waarbij in de werkelijkheid op ieder willekeurig moment door de ingebruikname van de vergunning een depositietoename van

³⁹ Idem.

⁴⁰ Gebiedsanalyse Kampina en Oisterwijkse vennen (133), Programma Aanpak Stikstof (PAS), Provincie Noord-Brabant Versie 15-12-2017,

https://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/Documenten/Pas/Vastgestelde%20gebiedsanalyses_18-12-2017/133_Kampina-en-Oisterwijkse-vennen_gebiedsanalyse_15-12-17_NB.pdf, p. 14.

bijna 7 mol/ha/j zal worden veroorzaakt, welke depositie nimmer met de berekeningen van de PAS zijn meegenomen. De onzekerheid wordt verder vergroot door:

- weinig positieve ecologische ontwikkelingen in het gebied vanwege:
 - achterblijvende herstelmaatregelen,
 - verslechtering van onder meer vochtige heide door de stikstofproblematiek en
 - onzekerheid over de effectiviteit van een deel van de genomen herstelmaatregelen, door verbeterde wetenschappelijke inzichten of door praktijkervaringen in de Kampina vanwege het (nog) uitblijven van positieve effecten van genomen maatregelen;
- stijgende stikstofemissies rond het gebied en met name nabij vergunningslocatie sinds 2015;
- de omstandigheid dat de instandhoudingsdoelstellingen niet slechts behoud van de voor verzuring gevoelige habitat typen vereisen, maar juist verbetering en herstel.

